

KÖNYVTÁRHASZNÁLATI STATISZTIKA SZÁMÍTÓGÉPEN A HAVANNAI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRÁBAN

Marta Martínez Ruiz — Gilberto Vicedo Rivero

Havannai Egyetem Központi Könyvtára, Kuba

Bevezetés

A statisztikai adatok valamely jelenség vagy gazdasági folyamat mennyiségi jellemzőit és minőségi meghatározóit fejezik ki. Azt a folyamatot nem lehet statisztikailag elemezni, amelyről nem végeztünk széles körű adatgyűjtést, és az összegyűjtött adatokat nem dolgoztuk fel megfelelően.

A számítógép használata lehetővé teszi, hogy az információkat komplexen dolgozzuk fel, így az elemzés körét kitágítsuk. A számítástechnika alkalmazásával a következő fázisokat tudjuk egyszerűbben és gyorsabban elvégezni: adatgyűjtés, csoportosítások, osztályozások, elemzések, különböző paraméterek kiszámítása, az eredmények megfelelő formátumban való közzétevése stb. A számítógép igénybevétele azonban nemcsak a kényelmet szolgálja, hanem alkalmazása egy határon túl már elengedhetetlenül szükséges is a feladatok megoldhatósága érdekében. A statisztikai feldolgozáshoz szükséges pontos, gyors és megbízható adatkezelés kézi úton igen nagy munkával, vagy egyáltalán nem lenne elvégezhető.

A statisztikai adatok feldolgozása a Havannai Egyetem Központi Könyvtárában

Dolgozatunk a Havannai Egyetem (Universidad de la Habana) első számítógépes tapasztalatait is-

merteti. Ezek a Központi Könyvtár különböző olvasótermeiben igénybe vett szolgáltatások adatainak automatizált feldolgozására vonatkoznak. Az itt alkalmazott MARVIC rendszer megismerése a Felsőoktatási Minisztérium információs hálózatában továbbképzési követelmény.

A MARVIC a Központi Könyvtár használati-igénybevételi adatait a kéréslapok alapján dolgozza fel. Az egymással kapcsolatban álló BASIC M-88 programok minden különösebb számítástechnikai ismeret nélkül biztosítják az adatok tárolását és visszakeresését a kéréslapok kódjai szerint.

A kéréslapok alapján összegyűjtött információk a következők: az igénybe vett dokumentumok típusa, mennyisége, szakterületi hovatartozása, a felhasználók kategóriái. A kéréslapokra kézzel viszik rá a szóban forgó információkat, majd megfelelő kódszámok alkalmazásával táplálják be őket a számítógépbe.

A MARVIC rendszerezi a betáplált, illetve tárolt információt, és az üzemvitel szempontjából lényeges statisztikai táblázatokban, ill. grafikonokon jeleníti meg az eredményeket.

A tárolt információkat tetszőleges időszakonként (havi, kéthavi, negyedévi, félévi, évi szinten) kumulálni lehet, akár úgy, hogy az egész könyvtárra, akár úgy, hogy az olvasótermekre, vagy valamely szolgáltatási területre (tudományos kutatóterem,

humán olvasóterem, kézikönyvtári terem, felsőoktatási olvasóterem, általános olvasóterem stb.) vonatkoznak.

Az igénybe vett szolgáltatásokról szóló statisztikai információk a következő táblázatokban és grafikonokon jelennek meg:

- ◆ használók száma az igénybe vett dokumentumtípusok és használói kategóriák szerinti bontásban (1. táblázat*);
 - ◆ kölcsönzött dokumentumok száma dokumentumtípusok és használói kategóriák szerinti bontásban (2. táblázat);
- Ezt a két táblázatot egyetemi, ill. külső használók szerint is bontani lehet.

- ◆ olvasótermi látogatók száma használói kategóriák szerint (3. táblázat);
- ◆ olvasótermi látogatók száma tanszékek és használói kategóriák szerint (4. táblázat);
- ◆ olvasótermi látogatók száma tanszékek és az általuk esetenként használt irodalom szakterületi megoszlása szerint (5. táblázat);
- ◆ további – itt már nem közölt – táblázatok az egyes használói kategóriák és az általuk használt irodalom szakterületek, gyűjteményi és különgyűjteményi összefüggéseiről, illetve a konzultációk (összesen 15 volt) különféle jellemzőiről tájékoztatnak.

A MARVIC rendszer a következő adatokat jeleníti meg grafikus formában:

- ◆ a szolgáltatások iránti igény százalékarányos megoszlása az egyes használói kategóriák, illetve belső és külső használók szerint;
- ◆ a használók által igénybe vett szolgáltatások megoszlása;
- ◆ a dokumentumok iránti igény megoszlása a különféle szolgáltatások között.

A táblázatokat és a grafikonokat mind képernyőn, mind nyomtatott formában meg lehet jeleníteni.

Ha összehasonlítjuk a számítógéppel végzett feldolgozást a kézzel, nyilvánvalóvá válik az előbbi előnye, ugyanis 80%-kal csökken a felhasznált idő, és a hibák valószínűsége is jóval kisebb.

Az ilyen egyszerű rendszerben az adatok kódolása és betáplálása a gépbe nem kíván meg különösebb szakismeretet, szinte kizárja a hibás kezelést, betáplálást.

* A táblázatok az 1984 szeptembere és 1985 februárja közötti teljesítményeket mutatják be. A kézirat számítógépes listaként adta meg őket, reprodukálásukat halványságuk akadályozta meg.

1. táblázat

Használók száma az igénybe vett dokumentumtípusok és használói kategóriák szerinti bontásban

	Oktató	Kutató	Hallgató	Egyéb	Összesen
Tájékoztató irodalom	150	135	1203	399	1887
Szakirodalom	39	34	343	80	496
Összesen	189	169	1546	479	2383

2. táblázat

Kölcsönzött művek száma az igénybe vett dokumentumtípusok és használói kategóriák szerinti bontásban

	Oktató	Kutató	Hallgató	Egyéb	Összesen
Tájékoztató irodalom	227	282	1963	662	3134
Szakirodalom	834	547	32 658	2861	36 900
Összesen	1061	829	34 821	3523	40 034

3. táblázat

Olvasótermi látogatók száma használói kategóriák szerint

Oktató	Kutató	Hallgató	Egyéb	Összesen
191	170	1553	484	2398

4. táblázat

Olvasótermi látogatók száma tanszékek és használói kategóriák szerinti bontásban

Tanszék	Oktató	Kutató	Hallgató	Egyéb
Bölcsészlet	16	3	211	1
Biológia	6	7	41	0
Jog	5	1	164	2
Közgazdaság	8	6	81	0
Államigazgatás	1	1	14	0
Gyógyszerészet, élelmiszeripar	2	1	36	1
Filozófia és történelem	31	6	341	2
Fizika	11	0	44	0
Atomfizika	0	0	8	0
Földrajz	13	2	25	2
Idegen nyelvek	15	0	93	0
Matematika	16	3	79	0
Sajtó	1	4	10	0
Tanítóképző	4	0	7	0
Szociológia	4	1	27	0
Kémia	5	6	13	1
Továbbképzés	2	2	66	2
Egyéb tanszékek	14	6	242	41
Egyéb szervezetek	32	116	15	423

A kapott statisztikai adatok egyfelől kielégítik a vezetők információigényét, másfelől a felhasználók képzéséhez nyújtanak segítséget, hiszen hitelesen mutatják be a különböző szakterületek iránti érdek-

Olvasótermi látogatók száma tanszékek és az általuk használt irodalom szakterülete (Dewey-jelzetek) szerinti bontásban

Tanszék	000	100	200	300	400	500	600	700	800	900	Összesen
Bölcsészet	58	7	3	14	89	6	0	24	13	17	231
Biológia	5	2	0	8	7	33	2	5	0	6	68
Jog	47	9	8	36	21	1	4	10	8	14	158
Közgazdaság	12	16	0	13	31	2	2	3	2	16	97
Államigazgatás	10	0	0	2	0	0	0	0	0	2	14
Gyógyszerészet, élelmiszeripar	4	1	0	0	27	8	1	5	0	1	47
Filozófia és történelem	90	72	4	17	17	5	0	21	26	79	331
Fizika	14	0	0	5	28	5	4	2	1	5	64
Atomfizika	0	0	0	5	0	0	0	1	0	1	7
Földrajz	10	0	0	1	8	19	2	1	0	11	52
Idegen nyelvek	22	5	0	6	87	2	13	0	1	9	145
Matematika	12	2	1	0	54	11	9	25	1	6	121
Sajtó	1	1	0	5	1	0	0	2	2	0	12
Tanítóképző	1	0	0	0	8	0	0	0	0	0	9
Szociológia	9	5	0	1	3	1	1	1	0	2	9
Kémia	2	0	0	1	6	9	8	0	3	0	29
Továbbképzés	32	7	3	56	2	1	4	0	0	27	132
Egyéb tanszékek	138	16	3	80	117	10	15	8	0	44	431
Egyéb szervezetek	165	17	8	29	191	111	79	53	21	58	732

lődést, mégpedig a különböző felhasználói kategóriák szerinti bontásban. Fény derül a kölcsönzött dokumentumok összetételére is. Mindez nagy szerepet játszik az információs-gazdálkodási politika kialakításában, a vele kapcsolatos döntésekben.

A Havannai Egyetem Központi Könyvtárában három és fél éve alkalmazott MARVIC rendszer eredményei:

- ◆ Felszabadult egy szakember más, fontosabb feladatok végzésére, mivel a statisztikai feldolgozást alacsonyabb szakképzettségű dolgozó is el tudja látni.
- ◆ Szükség esetén 20 perc alatt nyomtatott formában is előállíthatók a tetszőleges időszakra vonatkozó statisztikai információk.
- ◆ Technikailag magasabb szinten végezzük az adatfeldolgozást.
- ◆ Olyan mennyiségű statisztikai adatot dolgozunk fel, amennyit kézi módszerrel lehetetlen lenne. Így az információs tevékenység irányítása is jóval hatékonyabb és megalapozottabb.

- ◆ A több és biztosabb adat mellett jelentősen csökkent a feldolgozásra szánt idő.

Jelenleg dolgoznak azon, hogy a MARVIC rendszert a Havannai Egyetem egész könyvtári hálózatában alkalmazni lehessen. Folyamatban van az LTEZ-24 típusú mikroszámítógépes rendszerrel való átdolgozása is, hogy az egész felsőoktatás alkalmazhassa.

Irodalom

- CARPENTER, R. L.: Métodos estadísticos para bibliotecarios. Universidad Autónoma de México, 1980. 153 p.
 Ministerio de Educación Superior. Manual de Normas y Procedimientos, 1982.
 VALODARSKI, L.: Idioma de las estadísticas. Moscú, 1984. Editorial de la Agencia de Prensa Novosti. 120 p.

Fordította: Cecilio Long Baro

RUIZ, M. M. – RIVERO, G. V.:
Könyvtárhasználati statisztika számítógépen a Havannai Egyetem Központi Könyvtárában

A Havannai Egyetem (Universidad de la Habana) Központi Könyvtárában három és fél éve a használati statisztikát számítógépes segítséggel végzik. Ehhez a MARVIC rendszert alkalmazzák,

RUIZ, M. M. – RIVERO, G. V.: *Computer statistics of library use in the Central Library of the Havana University, Cuba*

In the Universidad de la Habana statistical calculations of library usage data have been conducted by a computer for 3 and a half year. The MARVIC system is used for this purpose with BASIC M-88

amely BASIC M-88 programokkal működik. A cikk bemutatja a könyvtár 1984 szeptembere és 1985 februárja között regisztrált olvasó- és állományforgalmi adatait.

* * *

programs. The authors present some user and library holding statistics for the period from September 1984 to February 1985.

* * *

РУИЗ, М. М.—РИВЕРО, Г. В.:
Статистика книжного оборота на ЭВМ
в центральной библиотеке Гаванского
университета

В центральной библиотеке Гаванского университета (Universidad de la Habana) статистика оборота фонда уже три с половиной года ведется при помощи ЭВМ. Для этого применяется система MARVIC, которая работает посредством BASIC M-88. В статье приводятся данные оборота фонда библиотеки в период с сентября 1984 г. до февраля 1985 г.

RUIZ, M. M. — RIVERO, G. V.: Statistik der
Bibliotheksbenutzung auf Rechnermaschine in der
Zentralbibliothek der Universität Havanna

In der Zentralbibliothek der Universität Havanna (Universidad de la Habana) wird seit dreieinhalb Jahren die Benutzungsstatistik mit Rechnermaschine durchgeführt. Dazu wird das MARVIC-System angewandt, das mit BASIC M-88 Programmpackungen funktioniert. Der Artikel stellt die ab September 1984 bis Februar 1985 registrierten Daten des Leser- und Bestandsverkehrs der Bibliothek dar.

Felhívjuk olvasóink figyelmét, hogy a Tudományos és Műszaki Tájékoztatás 1976–1986. évfolyamainak egyes – még meglévő – számait kérésükre térítésmentesen megküldjük, hogy hiányos évfolyamaikat kiegészíthessék.

Budapest, Pf. 12. 1428
A TMT szerkesztősége